

قوناخی دواي نه سروللا و هاوسه نگی هیز له نیوان ئیسرائیل و بهرہی موقاومہ

29-09-2024

نووسه رهکان

زریان روژهلانی

کورتہ : نزیکہی سالیک دواي نه وهی حماس له هوتی ئوکتوبه ردا ئیسرائیل و دنیای خافلگیرکرد و "میحوهری موقاومہ" ی ئیرانیس به هیرشی درونی و مووشه کی خوی له نیوهی یه که می نه مسالدا بالاده سستییه کی سایکولوژی په یداکردبوو، به کوژانی حه سه ن نه سروللا، ئیسرائیلیس «بهره ی موقاومہ ی» خافلگیر کرد. بیجگه له وهی توانای هه والگری خوی نمایش کرده وه، توانای به کارهینانی دهیان تون بومی سه نگره رشینیشی به فرۆکه ی ئیف 15 ده رخست، که ده توانیت چیمه نتو و بهر به سستی سه نگره و تونیله توکمه کانیش تیکبدات.

له په کین گویم له بهرپرسيکی حيزی کوميونیستی چین دهگرت که به قوولی کهوتبووه نیو و باسی گهشهکردنی ولاتهکهی و رهخنهی له ئەزموونی بهکیتی سوڤییهت و ولاتانی روژتاوا دهگرت. پوختی قسهکانی ئەوه بوو ئەوان نه سوڤییتن نه روژتاوا. شتیکی جیاوازن و مۆدلی گهشهکردنهکیان لهسەر بنه‌مای ناشتی و هاوکارییه نهوهک شەر و زۆرداری! پرسپاری زۆرم لهسەر قسهکانی هه‌بوو. به‌لام بیرم له لیکچوونی ئەم په‌یامه چینیه و درووشمه ئیرانییه‌کهی "نه شهرقی نه غه‌ربی" ده‌کرده‌وه، که له‌ناکاو سه‌ردیڤی هه‌والی کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا له شاشه‌ی مۆبایله‌که‌م سه‌رنجی راکیشام. ئەمه هه‌والیک بوو؛ نه‌ده‌کرا نه‌یخوینمه‌وه، ته‌نانه‌ت ئەگەر زیاتر له‌حه‌وت هه‌زار کیلومه‌تر له‌به‌یرووتیشه‌وه دوور بم.

وابزانم سالی 2020 بوو که نه‌سروللا داوی په‌یوه‌ندییه‌کی توندوتۆلی له‌گه‌ل چین کردبوو. خۆی له‌ راستیدا ده‌میکه په‌کینیش خوازیری په‌یوه‌ندییه‌کی به‌هیزه له‌گه‌ل لایه‌نه ده‌سه‌لاتداره‌کانی شیعه له‌ ئیران، عیراق و لوبنان. بۆیه به‌ ئەگه‌ری زۆر ئەم هه‌واله‌ بۆ شوینیکی وه‌ک وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی چینیش باه‌تیکی گرنه‌گه، که پیده‌چن که‌لکه‌له‌ی په‌له‌اویتشتنی زیاتریان له‌ روژه‌لاتی نیوه‌پاست له‌سه‌ردا بیټ. پینشتریش ته‌نیا هه‌فته‌یه‌ک له‌ پاش هه‌وله‌کانی ئەوان بۆ په‌خستنی 14 لایه‌نی فه‌له‌ستینی، ئیسماعیل هه‌نیه له‌ تاران کوژرابوو. ده‌شتی ئەم رووداوه‌ی نه‌سروللاش جاریکی دیکه ئەوه‌ی ده‌رخستبیت؛ مه‌یدانی روژه‌لاتی نیوه‌پاست، هه‌لبه‌ز و دابه‌زی زۆره.

ئەگەر لێره خالیکی له‌سه‌ر گه‌رانگه‌ی چین دانیم و بۆ دواتری به‌یئمه‌وه، ده‌توانم بلیم کوژرانی نه‌سروللا خالیکی وه‌رچه‌رخانه له‌ ئەندازیاری ئاسایشی ناوچه‌که، که ده‌کرێ به‌مجۆره‌ شروڤه‌ی بکه‌ین:

نزیکه‌ی سالیکی داوی ئەوه‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ردا ئیسرائیل و دنیای خافلگیرکرد و "میحوه‌ری موقاومه‌"ی ئیرانییش به‌هیرشی درۆنی و مووشه‌کی خۆی له‌ نیوه‌ی په‌که‌می ئەمه‌سالدا بالاده‌ستییه‌کی سایکۆلۆژی په‌یدا کردبوو، به‌ کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا، ئیسرائیلیش «به‌ره‌ی موقاومه‌ی» خافلگیر کرد. بیجگه له‌وه‌ی توانای هه‌والگری خۆی نمایش کرده‌وه، توانای به‌کاره‌ینانی ده‌یان تۆن بۆمی سه‌نگه‌رشینیشی به‌ فرۆکه‌ی ئیف 15 ده‌رخست، که ده‌توانیت چیمه‌نتۆ و به‌ره‌ستی سه‌نگه‌ر و تونیله‌ تۆکه‌کانیش تیکبدا.

نه‌سروللا په‌کیک له‌ پارێزراوترین سه‌رکرده‌کانی به‌ره‌ی موقاومه‌ بوو، ته‌نانه‌ت له‌وانه‌یه هه‌ر به‌و هۆکاره‌ش بووبی له‌ مه‌راسیمی ده‌سته‌بە‌کاربوونی پزشکیان دا له‌ تاران به‌شداریی نه‌کرد، به‌مدوا‌ییانه‌ش دیداریکی له‌گه‌ل وه‌زیری ده‌ره‌وی ئیران هه‌له‌وه‌شانده‌بووه‌وه که، له‌وانه‌یه ئەویش هه‌ر به‌ هۆکاری ئەمنی بووبیت.

هه‌سەن نه‌سروللا ئەگەر ته‌نانه‌ت پینشتر ئەو ئامیرانه‌ی په‌یجهری به‌کاره‌ینابیت که به‌مدوا‌ییانه ئیسرائیل ژماره‌یه‌کی زۆریانی به‌ده‌ست ئەندامانی حیزبوللادا ته‌قاندبووه‌وه، چاوه‌ڕێ ده‌کریت له‌ داوی ئەو رووداوه‌ مۆبایل و په‌یجهریشی وه‌لا نابیت، بۆیه پیکانه‌که‌ی پیوستی به‌ پرۆسه‌یه‌کی ئالۆزی هه‌والگری هه‌یه، که رۆلی سیخوڕ تیدا فاکته‌ریکی سه‌ره‌کی بووبیت.

له‌ رووی سیاسیه‌وه، نه‌ته‌نیاوه‌و ته‌نانه‌ت یوا‌ف گالانت، وه‌زیری به‌رگریشی سه‌بهره‌ت به‌م شه‌ره‌ی حیزبوللا هاو‌پای خۆی کردوه‌وه که له‌ دانوستاندنه‌کانی هه‌ماسدا هه‌ندیکی جار دژی په‌کتر ده‌وه‌ستانه‌وه. پیده‌چن دلنیاش بیټ له‌وه‌ی هه‌رچییه‌کیش بکات، بایدن ناچاره‌ پشتی بگریت، بۆیه ده‌یه‌و‌یت ئەو ده‌رفه‌ته‌ی هه‌لبژاردنی ئەمریکا به‌کاره‌ینیت تاوه‌کو هه‌لقه‌ی به‌ره‌ی موقاومه‌ به‌ ده‌وری خۆیدا بشکینیت. نه‌ته‌نیاوه‌و له‌ دانوستاندنه‌کانی ئاگره‌به‌ست له‌گه‌ل هه‌ماس دا به‌ قسه‌ی ئەمریکای نه‌کرد تاوه‌کو کاری گه‌یاندنه‌ ئەوه‌ی سه‌ره‌پای هه‌موو نا‌ره‌زاییه‌کانی دنیا، به‌ ئەندازه‌یه‌کی زۆر توانای هه‌ماسی وه‌کو هیزیکی حکومی له‌نیونه‌برد. راسته‌ که سه‌ره‌پای ئەوه‌ی ئەسته‌مه‌ بتوانیت به‌ ته‌واوی هه‌ماس له‌نیوه‌ریټ، به‌لام تاوه‌کو ئەندازه‌یه‌کی زۆر، توانا سه‌ربازییه‌که‌ و توانای هوکمه‌کردنی له‌ غه‌ززه‌ لاواز کردوه‌وه.

بیجگه له‌ هه‌ماس، حیزبوللا وه‌کو گه‌وره‌ترین هیزی ناده‌وله‌تی که قورستین جۆری چه‌کی له‌به‌رده‌ستدایه‌ و وا مه‌زه‌نده‌ ده‌کریت هه‌زاران جۆری درۆن و مووشه‌کی کورتمه‌ودا - نیوه‌ندمه‌ودا و درێژمه‌ودا هه‌بیت، هه‌میشه‌ مه‌ترسییه‌که‌ که ناتوانی چاوپۆشی لیکات. بۆیه له‌داوی شه‌ری 2006 که ئیسرائیل نه‌یتوانی له‌ حیزبوللا بباته‌وه، هه‌میشه له‌ ده‌رفه‌تی وه‌ک ئەم‌پرو گه‌راوه.

له‌ داوی هیرشه‌که‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ره‌وه، حیزبوللا زیاتر له‌ 1200 جار هیرشی کردوه‌ته‌ سه‌ر ئیسرائیل و له‌ ئەنجامی ئەوه‌شدا نزیکه‌ی 70 هه‌زار که‌سیکی له‌ ناوچه‌کانی سنووری ئیسرائیل ئاواره‌ بوون. سو‌پای ئەو ولاته‌ش له‌ به‌یاننامه‌ی کوژرانی نه‌سروللادا گو‌تی 'ده‌مانه‌وئ' ئاواره‌کانمان بگه‌رینه‌وه'. بۆیه ئەگه‌ر ئامانجه‌کیان وابیت، ئەگه‌ر به‌ دانوستاندن حیزبوللا رازی نه‌که‌ن هیزه‌کانی بۆ باکووری رووباری لیتانی بکشینیته‌وه، له‌وانه‌یه تاوه‌کو ئاستی له‌شکرکیشی وشکانیش بروت. حیزبوللا له‌ باشووری رووباری لیتانییه‌وه ده‌توانیت به‌ مووشه‌کی کورتمه‌ودا و کاتیو‌شا، که ده‌توانیت له‌سه‌ر هه‌زاران پیکابه‌وه بیته‌قینیت، گرفتێ ئەمنی گه‌وره‌ و درێژخایه‌ن بۆ ئیسرائیل دروست بکات.

وهك جارهكانى ديكه، پرسىارى هه ره گرنگ ئه وهيه؛ ئيران و گرووپهكانى «موقاومه» چى دهكهن؟

به ئه گهرى زوره وه له ماوهى كورتخايه ندا، حيزبوللا به هوئى دابرانى رستهى فه رمانده يى ستراتيژى و فه رمانده ييه تاكتيكيه كه ي له به كتر، ئه ستمه بتوانيت وه لامكى گه وه ي ئيسرائيل بداته وه. بيشك لي ره و له وئى ده توانيت هه ر هيرش بكات، به لام به ب فه رمانده يى، سه رو كا يه تى و هئيلكى پاريزراوى په يوه ندى و لوجستى، كارى گه وه ي پيناكريت. ته نيا له مسالدا زياتر له 27 فه رمانده ي گرنگى حيزبوللا و دوو فه رمانده ي پله به رزى سوپاى پاسداران، كه له وانه به روئيان له هاوئا هه نكي گرووپهكانى موقاومه دا هه بووييت، كوژراون. به ته قينه وه ي په بجه ره كانيش گرفتكي گه وه ي په يوه ندى بو حيزبوللا دروست بووه، لانى كم هه تا وه كو ئه و كاته ي جيگره وه به ك ده دوزيته وه.

به پيى داتاكانى ئه ي سى ئيل ئي دى، له ماوه ي نزى كه ي به ك سالى رابردوودا، ئيسرائيل و حيزبوللا نزى كه ي 7500 جار هيرشيان كردووه ته سه ر به كدى كه زياتر له 80٪ لايه ن ئيسرائيله وه بووه و. به شيكى زوريشى ريگهكانى هاووچو، هئيلهكانى لوجستى و سه كوكانى ته قاندى مووشهكى كردووه ته ئامانج. بويه به هوئى پچرانى زنجيره ي فه رمانده يى و گرفتى لوجستى و په يوه ندى، ئه ستمه حيزبوللا بتوانيت له ماوه ي كورتخايه ندا توئه بهكى زور گه وه له ئيسرائيل بكا ته وه.

هه له بت، مه رج نييه ئه مه هه تا سه ر وا بيت، چونكه بو ريخواويكى وهك حيزبوللا، زورى پيناچيت بو ئه وه ي بتوانى شوينگره وه به ك بو نسرووللا دابن و له رووى سه ربازييه وه خوئى ريكبخاته وه.

حه ماس، له ماوه ي به ك سالى رابردوودا به شيكى زورى تواناى سه ربازيى خوئى له ده سندا وه و به ئه گهرى زوره وه زياتر له خمى پاراستنى ئه وه دا به كه ماوه ته وه، نه وهك دروستكردنى قه له مابزىكى نوچ. حوسيه يه كانى يه من زياتر به رپى درون و مووشهكى دوورهاوئزه وه ده توانن گرفت بو ئيسرائيل دروست بكه ن، به لام ئه وه ش بو ماوه به كى دريژ نا بيت، چونكه جوئى مووشهك و درونى دوورهاوئز، گرانتره و ئه ستمه ميشه هه موويان له سيستمى به رگرى چه ند لايه نه ي ئيسرائيل و هاوپه يمانه كانى تپه رين. هه رچه نده تا ئيسا چه ند دانه به كى ئه وان و گرووپهكانى موقاومه ي ئيسلامى عيراق، گه يشتوونه ته نيو خاكى ئيسرائيل.

له و نيوانه دا گرووپه چه كداره كانى عيراق بيجگه له درون و مووشهك، تواناى گه يشتن به سنووره كانى ئيسرائيليان هه به له هئيلى نيوان ئه نبار. موسل بو ديره زوور و له وئيشه وه بو سنوورى به رزاييه كانى گولان. پيشتر هه نديك له فه رمانده كانى موقاومه ي ئيسلامى گوتبوويان؛ هه زاران چه كدارى ئاماده يان هه به له ئوردن، كه ده توانيت بگا ته ئيسرائيل به لام هئيشا ديار نييه ئه مه ته نيا به شيك له پرپواگه نده ي شه ره، يان هه ر به راستى تواناى وا يان هه به. پيدانى روئى سه ره كى به موقاومه ي ئيسلامى له م كاته دا له وانه يه تووشى به ربه ستى سياسى بيت، چونكه ئه مه ده توانيت عيراق تووشى ده رده سه ريه كى گه وه بكات. له وانه يه حكومت و به شيكى زور له سياسيه كان، ته نانه ت هه نديك له سه ركرده نه ريتيه كانى شيعه ش نه پانه وئى و لات تيگه لاوى شه ر بكه ن. ئه مه بيجگه له وه ي جو له ي ئه و گرووپانه ش ناتوانيت له ستراتيژى گشتى ئيران به ده ر بيت، كه وا دياره له م كاته دا شه رپكى سه رتاسه رى له گه ل ئيسرائيل ناو بيت.

بو ئيران دوخيكى سه خت و نا هه مواره. ئه گه ر توئه بكا ته وه له وانه يه ريگه بو شه رپكى ناوچه يى خو ش بكات، كه پيده چن دوايين شتيك بيت كه ئيسا بيه وئيت. ئه گه ر توئه ش نه كاته وه ئه وا كارى گه ريه كه ي له سه ر گرووپهكانى ناوچه كه ده كه وئيه مه ترسى، ئه وئيش له كاتيكا هئيشا «توله ي هه نيه» شى نه كردووه ته وه. هه رچوئيك بيت، دواى هيرشه كه ي 7-ى ئوكتوبه ر، داشى ئيسرائيل سواره و بالانسى سه ربازى - ئه منى به قازانجى خوئى گه راندووه ته وه. ئيسا توپه كه له مه يدانى ئيرانه به وه ي ناوچه كه به ره و شه رپك ده روا ت يان هه ر به كاردانه وه به كى سيمبوولى و سنوورداره وه به س ده كات.